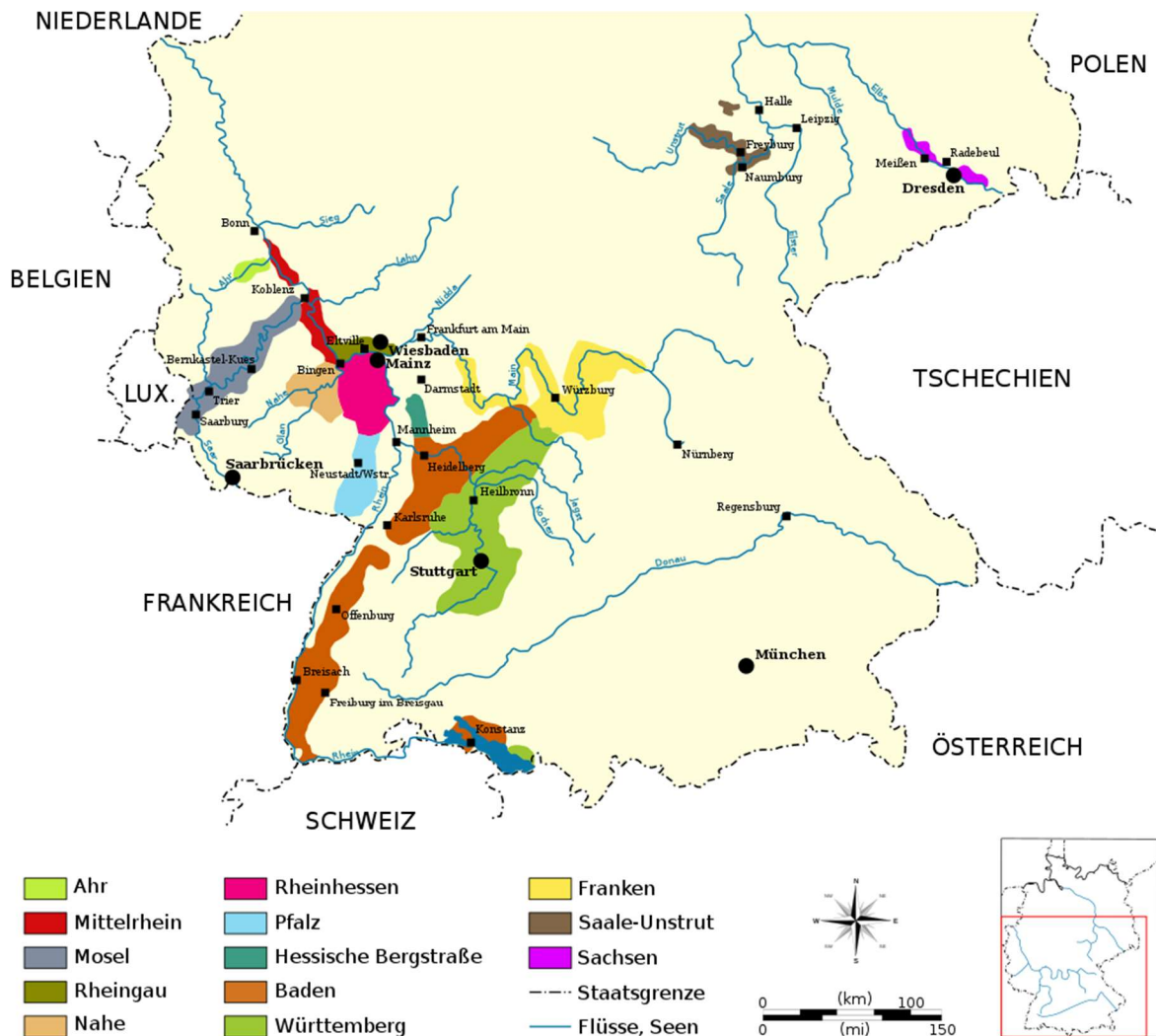

Degustatie onbekend Duitsland (25 april 2023)

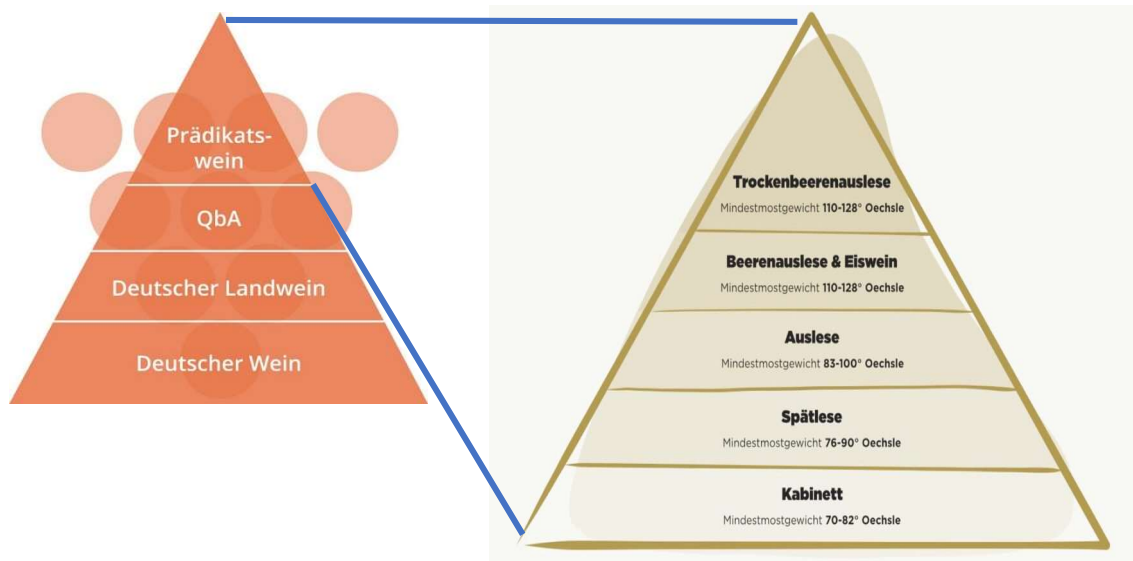
Zuurkool, worst, bier, koekoeksklokken, een boottochtje op de Rijn: dat is Duitsland. Klopt, maar Duitsland is veel meer dan dat. Een riesling van de Moezel en een spätburgunder uit de Pfalz: dat is Duitse wijn. Zeker, maar wijnland Duitsland heeft veel meer te bieden. Hoog tijd dus voor een reisje naar onze oosterburen en er weg van de platgetreden paden enkele minder bekende wijngebieden en nog minder bekende druivensoorten te ontdekken.

Duitse wijnclassificatie

Wijnwetgeving is overall ingewikkeld en daar is Duitsland geen uitzondering op. Bij de indeling van wijnen volgt Duitsland het Germaanse systeem (**wet van 1971**), waarbij niet (alleen) de herkomst doorslaggevend is, maar wel het suikergehalte in de most bij de oogst. Dat gehalte wordt uitgedrukt in graden Oechsle (= soortelijk gewicht in gram per liter – 1000). Een eenvoudig voorbeeld verduidelijkt het principe: als 1 liter sap 1075 gram weegt, komt dat overeen met 75 graden Oechsle (1075 – 1000).

Dat resulteert in onderstaande indeling:

Al sinds de afkondiging ervan in 1971 ligt de wijnwet echter onophoudelijk onder vuur. Op diverse punten is de kritiek zeer gefundeerd, niet het minst omdat ze de consument op het verkeerde been zet:

- Alleen wijngaarden van minimaal vijf hectare konden officieel geregistreerd worden (in de *Weinbergssrolle*). Daardoor gingen kwalitatief sterke, maar kleine percelen op in grotere gehelen die meteen de naam van het meest gereputeerde perceel overnamen voor het nieuwe geheel.
- De indruk ontstaat dat de predikaten die aan kwaliteitswijnen (*QbA-Weine*) worden toegekend, kwaliteitslabels zijn, terwijl die alleen iets zeggen over het suikergehalte bij de oogst. Grote bedrijven zagen hun kans schoon. Ze plantten druiven met hoog suikergehalte aan (müller-turgau, huxelrebe,...) en maakten minderwaardige zoete wijnen die ze met predikaat op de markt brachten.
- De indeling zegt niets over de zoetheid van de wijn (restsuikers) en houdt geen rekening met terroir.
- Bepaalde termen zijn door wet gedevalueerd. Zo was Cabinet oorspronkelijk een nobele wijn, terwijl de huidige *Kabinettweine* onder aan de piramide staan.

Bepaalde wijnbouwers legden zich niet neer bij de wet van 1971 en na een lange, turbulente geschiedenis ontstond in 2012 de **Verband Deutscher Prädikats- und Qualitätsweingüter (VDP)** die het Romaanse classificatieprincipe volgt, waarbij terroir centraal staat. Vandaag telt Duitsland 202 VDP-wijndomeinen. De wijnen worden in vier categorieën ingedeeld.

Gutsweine zijn afkomstig van een bepaald domein, terwijl *Ortsweine* uit een welbepaalde gemeente of een welbepaald gehucht komen. De termen *Erste Lage* en *Große Lage* verwijzen naar een bepaalde wijngaard of een bepaald perceel en zijn vergelijkbaar met de Franse termen *grand cru* en *premier cru*. De eventuele toevoeging *Erstes Gewächs* of *Großes Gewächs* betekent dat het om droge wijnen gaat.

Dat de geesten in Duitsland intussen gerijpt zijn, toont de nieuwe wijnwet aan die in 2021 door de *Bundestag* is goedgekeurd en waarbij de oorsprongsniveaus het doorslaggevende criterium vormen. Het is de bedoeling om de nieuwe regels van 2026 bindend te maken, maar tegelijkertijd wordt de wet van 1971 niet opgeheven.

Wijnbouwgebieden

- **Rheinhessen**

In de zogenaamde "Rijnknie", pakweg tussen Bingen, Mainz en Worms, ligt de grootste Duitse wijnregio (26.000 ha). In het noorden wordt het gebied begrensd door de Taunus, in het westen door de Hunsrück en de Donnersberg, en in het oosten door het Odenwald. Dat "cirque"-karakter verklaart meteen waarom Rheinhessen slechts 500 millimeter neerslag per jaar te verwerken krijgt.

Wat bodem betreft, wordt de regio in drie subgebieden verdeeld. In het noordoosten (Bereich Nierstein) komt een rode, ijzerhoudende bodem voor. Hier bevinden zich de enige wijngaarden die direct aan de Rijn liggen, met als bekendste de Rote Hang. In het noordwesten (Bereich Bingen) overheerst kalk met vulkanische invloeden, terwijl in het zuiden (Bereich Wonnegau) voornamelijk löss te vinden is. Wonnegau is meteen ook het boeiendste gebied, omdat jonge wijnbouwers (Johannes Geil, Stefan Sander, Philipp Wittmann,...) er sinds enkele decennia voor een nieuwe dynamiek en kwaliteitssprong gezorgd hebben.

- **Hessische Bergstraße**

Als we in Worms de Rijn oversteken, komen we in een van de kleinste Duitse wijnbouwgebieden (455 ha) en in de jongste Duitse appellatie (1971). De wijngaarden liggen op de westelijke hellingen van het Odenwald die aflopen naar de Rijnvlakte, wat zorgt voor een mooi evenwicht tussen warmte en afkoeling.

Ondanks de beperkte oppervlakte kan de Hessische Bergstraße uitpakken met enkele bodemvariëteiten: zandsteen en löss in het noorden, graniet in het midden, en zandsteen, leem en kiezel in het zuiden. Die maken het mogelijk compleet verschillende wijnen te maken.

Bij gebrek aan iconische bedrijven blijft de regio eerder discreet, maar enkele ambitieuze en getalenteerde wijnbouwers zoals Niko Brander (Weingut Griesel Sekt), Rabea Trautmann (Schloss Schönberg) en Dagmar Simon en Johannes Bürkle (Weingut Bürkle) hebben de Hessische Bergstraße op relatief korte tijd op de kaart weten te zetten.

- Franken

Een eindje meer naar het oosten meandert de rivier de Main dwars door het uitgestrekte wijnbouwgebied Franken (6000 ha). De regio ligt in het centrum van Duitsland en kent een continentaal klimaat. Ze bestaat uit drie subgebieden. In het Mainviereck

(westen) komt vooral rode zandsteen voor, terwijl het in het Mairdreck (midden) al mosselkalk is wat de klok slaat. In het Bereich Steigerwald (oosten), waar de wijngaarden wat verder van de Main liggen, ten slotte komt er vooral keuper voor.

In heel Franken is silvaner de koningin van de druiven, aangevuld met bacchus en rieslaner.

- Württemberg

In het zuidwesten, aan de oevers van de Neckar en enkele bijriviertjes, ligt het vierde grootste Duitse wijnbouwgebied (11.500 ha). In het westen wordt het beschermd door het Zwarte Woud en in het (zuid)oosten door de Schwäbische Alb. Net als in Franken heerst er ook hier een continentaal klimaat.

Nergens in Duitsland is de bodem ingewikkelder dan hier: door hevige geologische activiteit is er een heus lappendeken ontstaan van zeer uiteenlopende gesteenten (mosselkalk, keuper, zandsteen, mergel, klei,...), wat het gebied bijzonder boeiend maakt.

De regio wordt onderverdeeld in zes *Bereiche*: Remstal-Stuttgart, Kocher-Jagst-Tauber, Württembergisches Unterland, Oberer Neckar, Württembergischer Bodensee en Bayerischer Bodensee.

Opvallend genoeg wordt er in Württemberg zeventig procent rode wijn gemaakt, wat slechts tien procent minder is dan het Duitse *Rotweinparadies* Ahr. Daarvoor worden vooral de lokale druif trollinger en leMBERger gebruikt, naast schwarzriesling en spätburgunder. De lichte, fruitige trollingerwijnen worden zelfs als de nationale drank van Württemberg beschouwd. Lange tijd was de productie in handen van coöperaties (tot tachtig procent) en die erfenis draagt Württemberg nog altijd mee, maar ook hier zijn jonge wijnbouwers ondanks hevige tegenkanting koppig tegen de stroom in blijven gaan (*Hades-Gruppe*). Aan hen dankt de Duitse wijnbouw enkele markante innovaties, zoals de invoering van barriques, het (her)gebruik van Franse druivensoorten en experimenten met blends. Vandaag wordt de avant-garde gevormd door de vijf creatieve wijnbouwers van *Junges Schwaben*, die met succes aan de kar blijven trekken.

Druivensoorten

- **Bacchus**
Kruising van silvaner, riesling en müller-turgau. Wordt vooral aangeplant in Franken, de Nahe, de Pfalz en Rheinhessen. Levert eenvoudige, fruitige wijnen op.
Kenmerken: bloemig karakter, citrus, exotische toetsen.
- **Grünfränkisch**
Vermoedelijk een kruising van de auxerrois en de kövidinka. Dit oude ras, waarvan oorspronkelijk *Liebfraumilch* gemaakt werd, verdween in 1827. In 2009 werd de druif herontdekt, wat haar het label *Historische Rebsorte* oplevert. Ze wordt heel beperkt aangeplant in Rheinhessen en de Pfalz.
Kenmerken: hooi, pompelmoes, kweeper, frisse kruidigheid
- **Roter Riesling**
Historische Rebsorte die in de jaren 90 herontdekt werd en een natuurlijke mutatie van de riesling is. Resistent ras dat later rijpt dan de riesling en beperkt voorkomt aan de Hessische Bergstraße, de Mittelrhein en in Rheinhessen.
Kenmerken: citrus, gember, meloen, abrikoos
- **Scheurebe**
Kruising riesling en bukkettrebe. Snel rijpende, vorstgevoelige, aromatische druif die aangeplant wordt in Rheinhessen, de Pfalz, Franken en aan de Nahe.
Kenmerken: citrus, mango, passievrucht, peer
- **Schwarzriesling (Müllerrebe)**
Beter bekend met de Franse benaming pinot meunier. Een gemakkelijke (vaak ondersteunende druif) die in Duitsland vrijwel alleen in Württemberg voorkomt.
Kenmerken: rood fruit (framboos, rode bes), granaatappel
- **Spätburgunder**

Beter bekend onder de naam pinot noir. Een tamelijk veeleisende, laatrijpende druif. In Duitsland komt ze voor in Baden, de Pfalz, Rheinhessen, Württemberg, de Rheingau Franken en aan de Ahr.

Kenmerken: rood fruit (kers), donker fruit (bramen, blauwe bes), kaneel

- **Domina**
Kruising blauer portugieser en spätburgunder. Sterke, laatrijpende druif. Vrijwel alleen in Franken aangeplant.
Kenmerken: rood fruit (kers, kriek), paprika, zoethout
- **Frühburgunder**
Natuurlijke mutatie van de spätburgunder. Gevoelige druif die heel wat zorgt vraagt, relatief vroeg rijp. Komt voor aan de Ahr, in de Pfalz en Rheinhessen.
Kenmerken: rijpe appel, rood fruit (kers, framboos), donker fruit (bramen, blauwe bes), kruidigheid (paprika)
- **Lemberger (Blauer Lemberger)**
In Oostenrijk bekend als blaufränkisch. Een moeilijke, laat rijpende druif met middelmatige opbrengst. In Duitsland alleen in Württemberg aangeplant.
Kenmerken: donker fruit, vijg, zoethout, kaneel

1. Glaser Himmelstoss – Bacchus 2021 VDP Gutswein (Entrepot du vin, € 10,41)

Waarmee starten we beter dan met een monocépage die vernoemd is naar de god van de wijn? Met zijn lichtgele kleur met groene tint oogt deze bacchus nog jong, maar niettemin wist Julia Glaser er al iets van haar kunnen in te leggen.

Aanvankelijk wat gesloten geeft de wijn toch nadrukkelijk aroma's vrij van pomelmoes, witte bloesem en frisgroene appel. Volgens sommigen valt hij ergens in de categorie van een sauvignon blanc, maar dan met veel minder gras. In de mond wordt de frisse aanzet gevolgd door exotische smaken (ananas, lychee) om naar het einde toe over te gaan naar citrus en af te sluiten met een minerale toets. Die laatste heeft ongetwijfeld te maken met de mosselkalkbodem van het Maindreieck (Franken). Een grote wijn kan je dit bezwaarlijk noemen, maar Julia Glaser laat zich op geen enkele fout betrappen en heeft zowat alles uit de bacchusdruif gehaald wat eruit te halen valt.

**GLASER
HIMMEL
STOSS**

2. Sander – Grünfränkisch Zeiten-Sprung 2020 (Vinikus & Lazarus, € 17,30)

Stefan Sander (Wonnegau, Rheinhessen) is een man van principes die een risico niet uit de weg gaat. Zo werkt hij al jaren biodynamisch en in 2014 plantte hij op twee kleine perceeltjes de herontdekte grünfränkisch aan, waar hij vier jaar later voor het eerst van oogstte. Voor die monocépage past hij twaalf uur *Maischegärung* (schilmaceratie met gekneusde druiven) toe en laat hij de wijn in amforen 10 maanden sur lie rijpen. Deze lichtgele, heldere wijn maakt het ons niet gemakkelijk om een oordeel te vellen. Allereerst vragen sommige zich af wat de kristallen op de bodem van het glas zijn. Hoogstwaarschijnlijk gaat het om wijnsteen, die resulteert uit een verbinding van mineralen (kalium, calcium) met wijnzuren. Bij langere rijping bevatten de druiven meer mineralen. Bij de vorming van wijnsteen speelt de temperatuur bij de gisting en de bewaring een doorslaggevende rol.

Daarnaast blijft de neus redelijk gesloten en geeft behalve frisheid en een indruk van peer weinig vrij. Enigszins verrassend is dan weer de volle aanzet met citrus en kruidigheid (venkel). Die gaat over in iets rokerigs en eindigt met een tamelijk lange afdronk waarin een bittertje domineert en een zekere strakheid blijft hangen. Een ongewone wijn is het minste wat je kunt zeggen, maar eentje die zeker tot zijn recht komt bij een fris-kruidige salade.

3. Rothweiler – Roter Riesling 2020 (Ter plaatse, € 9,30)

Hanno Rothweiler is een kleine, bescheiden wijnbouwer uit de Hessische Bergstraße die graag iets uitprobeert. Terwijl collega's op de granietbodem rond Bensheim vooral weiß- en grauburgunder aanplanten, zet hij er roter riesling, een in de jaren negentig herontdekt ras. Hetzelfde doet hij enkele kilometers verder op een bodem van löss en leem.

In het glas is de wijn niet alleen helder, lichtgeel met groene rand en "zilveren" spiegel, maar oogt hij ook wat vettig. Als aroma's komen citrus, cavaillon en abrikoos vrij, naast een zekere goût de pétrol. Die laatste komt vaker voor bij (oudere) rieslings, zeker als de wijn gemaakt is van rijpe druiven met hoge zuren die veel zon hebben gehad. De aanzet is zacht met citrus(schil), sinaasappel(schil), abrikoos en een vleugje gember. De zoetzuurbalans is mooi in evenwicht en de wijn is mondvullend met een behoorlijk lange afdronk. Hanno Rothweiler geeft hier een mooi visitekaartje af.

hanno rothweiler

4. Geil – Scheurebe trocken 2021 VDP Gutwein (Vinikus & Lazarus, € 10,50)

Weingut Johann Geil ligt in de Wonnegau, in het zuiden van Rheinhessen. De wijnstokken staan er op een bodem van löss, kalk en klei. Net als bij de drie vorige witte wijnen, oogt ook deze scheurebe jong: lichtgeel met groene tint. Toch laat de druif zich al meteen kennen met bijzonder expressieve neus met aroma's van rijpe appel, mango en een zeker kruidigheid. De vergelijking met gewürztraminer gaat misschien niet helemaal op, maar is ook niet helemaal onterecht. In de

mond vallen meteen een kruidige tinteling en een zeker mineraliteit op. Exotischer smaken (passievrucht), frisheid (witte pomelmoes, limoen) en body (rijpe peer) harmoniëren met elkaar. Een evenwichtige zoetzuurbalans en een vrij lange, zachte afdrank maken hier een zeer geslaagde scheurebe van.

5. Glaser Himmelstoss – Cuvée Augustin Bossi 2015 VDP Ortswein (Entrepot du vin, € 16,41)

Augustin Bossi was een Italiaans sierstukadoer die in de achttiende eeuw werkte voor de bisschop van Bamberg en verbleef in het dorpje Dettelbach (Franken), waar Weingut Glaser Himmelstoss gevestigd is. Hij gaf zijn naam aan deze blend van schwarzriesling (pinot meunier), spätburgunder (pinot noir) en domina, die een drietal weken *Maischegärung* kreeg en verder opgevoed werd in eik.

De zeer heldere wijn kleurt tussen robijn- en donkerrood in, maar kan zijn leeftijd niet verbergen en vertoont enige sporen van evolutie (licht dakpanroodbruin). Over de neus zijn de meningen wat verdeeld: sommigen valt rijp, rood fruit met een zekere fraîcheur op, enkelen storen zich aan een zekere muffheid. In de mond valt meteen de krachtige aanzet met flink wat hout op, dat het

donkere fruit enigszins overheerst. De kruidige finale (paprika, beetje zoethout) geeft de wijn een iets te scherp randje. Hoe dan ook een verrassende Duitse wijn, die echter wat evenwicht en harmonie mist en stilaan over zijn hoogtepunt heen is.

6. Geil – Bechtheimer Frühburgunder 2021 VDP Ortswein (Vinikus & Lazarus, € 16,10)

Op de lössbodem met een onderlaag van kalk en klei van de Wonnegau (Rheinhessen) plant Johannes Geil onder andere frühburgunder aan. Afgaande op de robijnrode kleur en de helderheid zou deze wijn voor een spätburgunder kunnen doorgaan. Geheel tegen de verwachtingen in geeft hij aanvankelijk sterk primaire aroma's vrij: leder, humus, animale indrukken. Na wat geduld en enkele rondjes walsen maken die plaats voor fris rood fruit (framboos, kers). De frisse fruitigheid wordt meteen doorgetrokken in de aanzet (framboos, aardbei, rode bes). Van de rijping in eiken foeders en barriques zijn nauwelijks sporen achtergebleven, maar op de achtergrond zijn er wel zachte, versmolten tannines aanwezig. Een elegante wijn met karakter die mooi op dronk is en een fraai voorbeeld van een frühburgunder.

7. **Aldinger – Hanweiler Berg 2020 VDP Erste Lage (Erstes Gewächs)** (Vinikus & Lazarus, € 21,10)
Deze monocépage van de lemler druif brengt ons naar Württemberg (Bereich Remstal-Stuttgart) en daar kan niemand om Weingut Aldinger heen.

De wijngaard (250 m hoogte) met een bodem van gipskeuper, mergel en zandsteen is zuidelijk georiënteerd, maar koelt 's nachts af door de omliggende bossen. Na drie weken *Maischegärung* bracht de wijn zestien maanden in barriques door, waarvan twintig procent nieuwe eik. Een en ander vertaalt zich al meteen in een donkerrode kleur met paarse tint, sterke tranen en volheid. Een uit de kluiten gewassen knaap dus met een complexe neus die rijke aroma's van rijp donkerrood fruit, bramen, drop, zoethout en een scheut vanille vrijgeeft. Al dat fraais wordt bevestigd in de mond: een fruitige aanzet die aangevuld wordt met wat peper en vanille met op het einde een vegetale impressie. De tannines zijn nog licht aanwezig, maar storen niet. Een prima, harmonieuze lemler met een mooie afdrank die de naam en faam van Weingut Aldinger bevestigt.

8. **Aldinger – Fellbacher Lämmeler 2020 VDP Große Lage (Großes Gewächs)**
(Vinikus & Lazarus, € 44,60)

Met de *Fellbacher Lämmeler* halen Gerd, Hansjörg en Matthias Aldinger alles uit de kast en tonen ze aan waarom ze aan de top van de wijnbouw in Württemberg staan. De wijn is vergelijkbaar met de *Hanweiler Berg*, alleen liggen de wijngaarden van Fellbach op zo'n vierhonderd meter en duurde de rijping in barriques (waarvan veertig procent nieuwe eik) achttien maanden. Qua kleur onderscheiden beide lemlers zich nauwelijks van elkaar, maar de neus is geslotener en geeft vooral vanille vrij, wat te verklaren valt door de nieuwe eik. De mond van deze nog jonge wijn licht wel al een tipje van de sluier met een volle, ronde aanzet met donkerrood fruit. Hout en tannines zijn nog

onvoldoende versmolten maar wijzen op een sterk potentieel. Pas over enkele jaren zal deze complexe wijn zijn rijkdom, kracht en raffinement ten volle uitspelen.

Conclusie

Af en toe 's over het muurtje kijken en afwijken van de gebaande wegen kan boeiende ontdekkingen en inzichten opleveren. Dat geldt ook voor wijnland Duitsland, dat meer in zijn mars heeft dan de clichés die iedereen kent. Johan nam ons met veel *Begeisterung* op sleeptouw naar minder bekende regio's, liet ons proeven van onbekende druivensoorten en liet ons kennismaken met ambitieuze en creatieve wijnbouwers die out of the box durven te denken en resoluut hun eigen weg willen gaan.

Vooraf bij de vier rode wijnen viel geregeld de bedenking dat het om verrassende, zelfs on-Duitse wijnen ging. Enerzijds is die reactie best te begrijpen en past ze in de erfenis van het verleden die de Duitse wijnbouw nog altijd meedraagt; anderzijds bestaat er geen on-Duitse wijn. De verwonderde reacties illustreren alleen maar dat er de laatste twintig à dertig jaar een en ander beweegt in de Duitse wijnwereld. Voor steeds meer wijnbouwers staat enkel en alleen kwaliteit voorop en die gaat gepaard met een brede, open blik en met zin voor innovatie. De successen van bijvoorbeeld de VDP-domeinen bewijzen dat de jongere generatie de juiste keuze gemaakt heeft, wat veelbelovend is voor de toekomst.

Zoals gebruikelijk mochten de leden hun stem uitbrengen. Bij de witte wijnen haalde de rote riesling van Hanno Rothweiler (wijn 3) met voorsprong de meeste stemmen, al kon ook de scheurebe van Johannes Geil (wijn 4) enkele leden bekoren. Het zal de bescheiden man uit Bensheim ongetwijfeld plezier doen.

Bij de rode wijnen was de strijd spannender, maar uiteindelijk komt kwaliteit altijd weer bovendrijven. De *Fellbacher Lämmeler* van Aldinger (wijn 8) haalde het nipt van de *Hanweiler Berg* van hetzelfde domein (wijn 7) en de *Bechtheimer Frühburgunder* van Geil (wijn 6).

Bij het begin van de degustatie had waarschijnlijk niemand dat hij of zij een roter riesling uit de Hessische Bergstraße en een lemlberger uit Württemberg als beste wijnen zou kiezen. De stemming bevestigde in elke geval dat Duitsland ons ook als wijnland nog altijd kan verrassen.

(Verslag: Johan De Smet)